

RAAP-RAPPORT 4300

Plangebied Westlaan 35 te Velslerbroek

Gemeente Velsen

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Plangebied Westlaan 35 te Velsbroek, gemeente Velsen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Versie: 15-01-2020

Auteur: T.E. de Rijk, Ma & drs C.N. Kruidhof

Projectcode: VEWL

Bestandsnaam: RAAPrap_4300_VEWL_20200115

Autorisatie: drs I. Schute

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwendalseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2020

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Royal HaskoningDHV B.V. heeft RAAP in januari 2020 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Westlaan 35 te Velsbroek in de gemeente Velsen. Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning.

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

Het plangebied kenmerkt zich door zijn ligging op de rand van de strandwal van Haarlem, binnen de grenzen van een archeologisch monumententerrein, nabij het Oer-IJ estuarium. Deze strandwal zou zich op basis van eerder onderzoek ter hoogte van het plangebied rond de 125 cm –NAP bevinden. Hierdoor geldt voor archeologische resten vanaf de tijd van de eerste landbouwers, het midden neolithicum, tot en met de ijzertijd een hoge archeologische verwachting.

In de omgeving van het plangebied zijn ook vindplaatsen uit de Romeinse tijd ter hoogte van de strandwal bekend. Daarom geldt voor de periode een middelhoge archeologische verwachting.

Voor de periode vanaf de middeleeuwen tot de late middeleeuwen geldt op basis van de waarschijnlijk natte omstandigheden in het plangebied een lage archeologische verwachting

In aanvulling hierop geldt in het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de late middeleeuwen. De resten uit deze periode die worden verwacht, bestaan vooral uit sporen van de kleiwinning, aangezien deze reeds bekend zijn in dit archeologische monumententerrein.

Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Zodoende worden in het plangebied geen archeologische resten van bebouwing verwacht uit de periode nieuwe tijd.

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in het plangebied (mogelijk) archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen. Daarom wordt geadviseerd om de plannen zodanig aan te passen dat verstoring wordt voorkomen. Dat lijkt echter in het kader van de geplande bodemingrepen ten behoeve van de kelder tot 1,5 m -Mv niet mogelijk. Ter hoogte van de geplande bodemingrepen is de maaiveld hoogte namelijk circa 0,7 m –NAP en kan de strandwal mogelijk vanaf circa 50 cm –Mv verwacht kan worden. Indien planaanpassing niet mogelijk is, wordt aanbevolen in het kader van de bestaande planvorming de onderstaande vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) te nemen.

Om de gespecificeerde verwachting aan te vullen en te verfijnen wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek door middel van een Proefsleuven onderzoek volgens het protocol Opgraven. Een dergelijk vervolgonderzoek heeft tot doel de opbouw van de ondergrond, de bodemopbouw en/of bodemverstoringen gedetailleerd in kaart te brengen, bovendien kunnen zo ook vondstarme vindplaatsen worden opgespoord. Aan de hand daarvan kan de in dit bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting worden getoetst en kunnen concrete gegevens worden verzameld over gaafheid en diepteligging van de verwachte archeologische resten.

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Velsen, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud.....	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader	5
1.2 Administratieve gegevens.....	7
1.3 Doel- en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Methode	9
2.2 Aardkundige situatie	9
2.3 Archeologische gegevens.....	11
2.4 Historische situatie	17
2.5 Huidige situatie	20
2.6 Toekomstige situatie	21
2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting	22
3 Conclusies en advies.....	24
3.1 Conclusie	24
3.2 Advies	24
3.3 Tot slot.....	25
Literatuur	26
Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices	27

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Royal HaskoningDHV B.V. heeft RAAP in januari 2020 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Westlaan 35 te Velsbroek in de gemeente Velsen (figuur 1).

Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning.

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Velsen ligt het plangebied in een zone met de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie categorie 3'. Het beleid voor deze categorie schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 40 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Deze voorschriften zijn verankerd in het bestemmingsplan 'Velsbroek'. De omvang van de bodemingrepen bedraagt 550 m² en de diepte van de ingrepen bedraagt minimaal 150 cm -Mv i.v.m. de aanleg van de parkeerkelder en zijn groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouw met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, 4004 Opgraven (landbodems) en 4006 Specialistisch onderzoek.

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Royal HaskoningDHV B.V.
Bevoegde overheid	Gemeente Velsen
Plaats	Velsbroek
Gemeente	Velsen
Provincie	Noord-Holland
Centrumcoördinaten (X/Y)	105950/493382
Toponiem	Dammersweg
Kadastrale gegevens	Gemeentecode VSN01; sectie P; perceelnummer 4597, 4598, 4599
Oppervlakte plangebied	3550 m ²
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 500 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoekperiode	Januari 2020
Uitvoerder	RAAP West
Projectleider	T.E. de Rijk, MA
Projectmedewerkers	-
RAAP-projectcode	VEWL
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer	4764894100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio West te Leiden

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het archeologisch vooronderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats. Daartoe wordt informatie verzameld over bekende en verwachte archeologische resten teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond het plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied? En wat zijn hiervan de prospectiekenmerken?
- Komt de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw in het plangebied overeen met hetgeen op basis van het bureauonderzoek verwacht werd?
- Dient op basis van de resultaten van het veldonderzoek de gespecificeerde archeologische verwachting te worden bijgesteld?

- Waar en op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?
- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig (intact) dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
- Kan het archeologisch relevante niveau gewaardeerd worden? Zo ja, wat is de waardering en zo nee, welke informatie is nodig om tot een waardering te komen?

Algemeen

- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
- Met de inzet van welke zoekmethoden kunnen de verwachte archeologische resten systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient ervoor om - op basis van verschillende bronnen - inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

2.2 Aardkundige situatie

Omstreeks 9800 voor Chr. zette een definitieve klimaatsverandering in, die het begin van het Holoceen markeert (Berendsen, 1997). Het plangebied maakt deel uit van het landschappelijk Oer -IJ estuarium, dat als een zeegat aan de Noord-Hollandse kust begon. De zee kon het gebied hier lange tijd ongehinderd beïnvloeden en door de stijgende zeespiegel, sinds het begin van het Holoceen, kon de kustlijn steeds verder oostwaarts opschuiven, zodat het plangebied tussen 5000 voor Chr. tot rond 2750 voor Chr. waarschijnlijk in zee lag. Tot deze periode bestond de kustlijn uit zandige wadplaten met daartussenin veel west-oost georiënteerde geulen. De zandige platen gingen landinwaarts over in lagunes waarin klei werd afgezet, die wordt gerekend tot het Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk (Zagwijn, 1971).

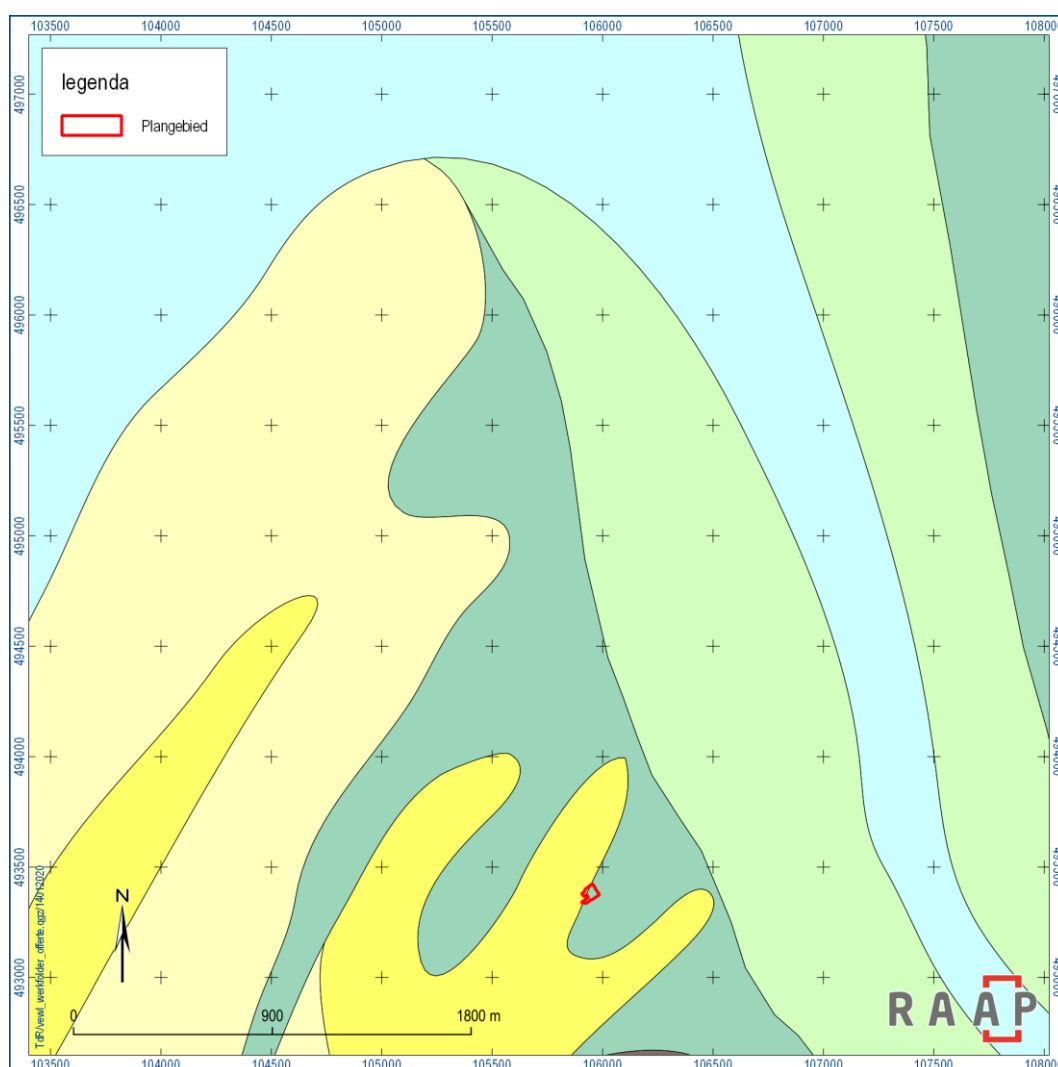
Rond 2750 voor Chr. ontstonden parallel aan de kustlijn de eerste strandwallen, die zich in westelijke richting uitbreidden, en het kustgebied afsloten. Door verstuivingen ontstonden op de strandwallen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) de Oude Duinen (Laagpakket van Schoorl, Formatie van Naaldwijk) en achter de strandwallen vormde zich een dik pakket veen (Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop). Doordat de voortgaande duinvorming rond 1500 voor Chr. het Oer-IJ afdichtte, zodat de stroom zich naar het noorden moest verleggen, verslechterde de afwatering achter de strandwallen. Hierdoor kon er op uitgebreide schaal veengroei plaatsvinden, die ook de laagste duintjes en de randen van de strandwallen bedekte.

Van 1000 na Chr. tot 1600 na Chr. begon langs de Hollandse kust en daarmee ook in het plangebied de vorming van de Jonge Duinen (Laagpakket van Schoorl). Deze konden ontstaan doordat de afbraak van de kust een voorraad aan zand leverde. Het kustprofiel werd steiler en duin zanden werden op de strandzanden en verder landinwaarts afgezet (Berendsen, 2004).

Deze Jonge Duinvorming lijkt het plangebied echter niet bereikt te hebben, aangezien het plangebied op de Geomorfologische kaart van Nederland gelegen is in een vlakte van getijafzettingen (Koomen & Maas, 2004). Op deze kaart is ook te zien dat op circa 500 meter ten zuidwesten van het plangebied een strandwalrest aanwezig is, met veenvorming aan de oostzijde. Dit blijkt ook het geval voor het plangebied, aangezien het op de Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) gelegen is in een vlakte

van Vlierveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen en kalkarme Drechtvaaggronden van zware klei.

Doordat het plangebied gelegen is op de noordostrand van de strandwal (figuur 2) en nabij het Oer-IJ estuarium is het ook door kwelderafzettingen bedekt geraakt (behorend tot het Laagpakket van Wormer en/of Walcheren, Formatie van Naaldwijk). Op basis van een eerdere boring direct ten noordwesten van het plangebied (B25A2298¹) blijkt dat op deze locatie daardoor de volgende bodemopbouw is aangetroffen: getijde-afzettingen van het Laagpakket van Walcheren op veen op getijde-afzettingen van het Laagpakket van Wormer. Hoewel op 3 m –Mv ook zand is aangetroffen, is dit niet geïnterpreteerd als strandwalzand (wat waarschijnlijk onjuist is).

Figuur 2. Het plangebied op de paleogeografische kaart van 2750 voor Chr (Vos, P. & J. Bazelmans, 2006).

¹ www.dinoloket.nl

2.3 Archeologische gegevens

Gemeentelijk archeologiebeleid

Bestemmingsplan	Dubbelbestemming 'Waarde Archeologie categorie 3' Aanduiding Velsbroek In de toelichting is opgenomen dat bij bodemingrepen groter dan 100 m ² en dieper dan 40 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.
Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	Niet beschikbaar: enkel een beleidsnota Monumentenzorg Velsen (3 februari 2005) opgesteld. Het plangebied is gelegen binnen AMK terrein 14905, zie tabel 3.
Gemeentelijke archeologische beleidskaart	Idem.

Tabel 2. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.

Bekende archeologische gegevens

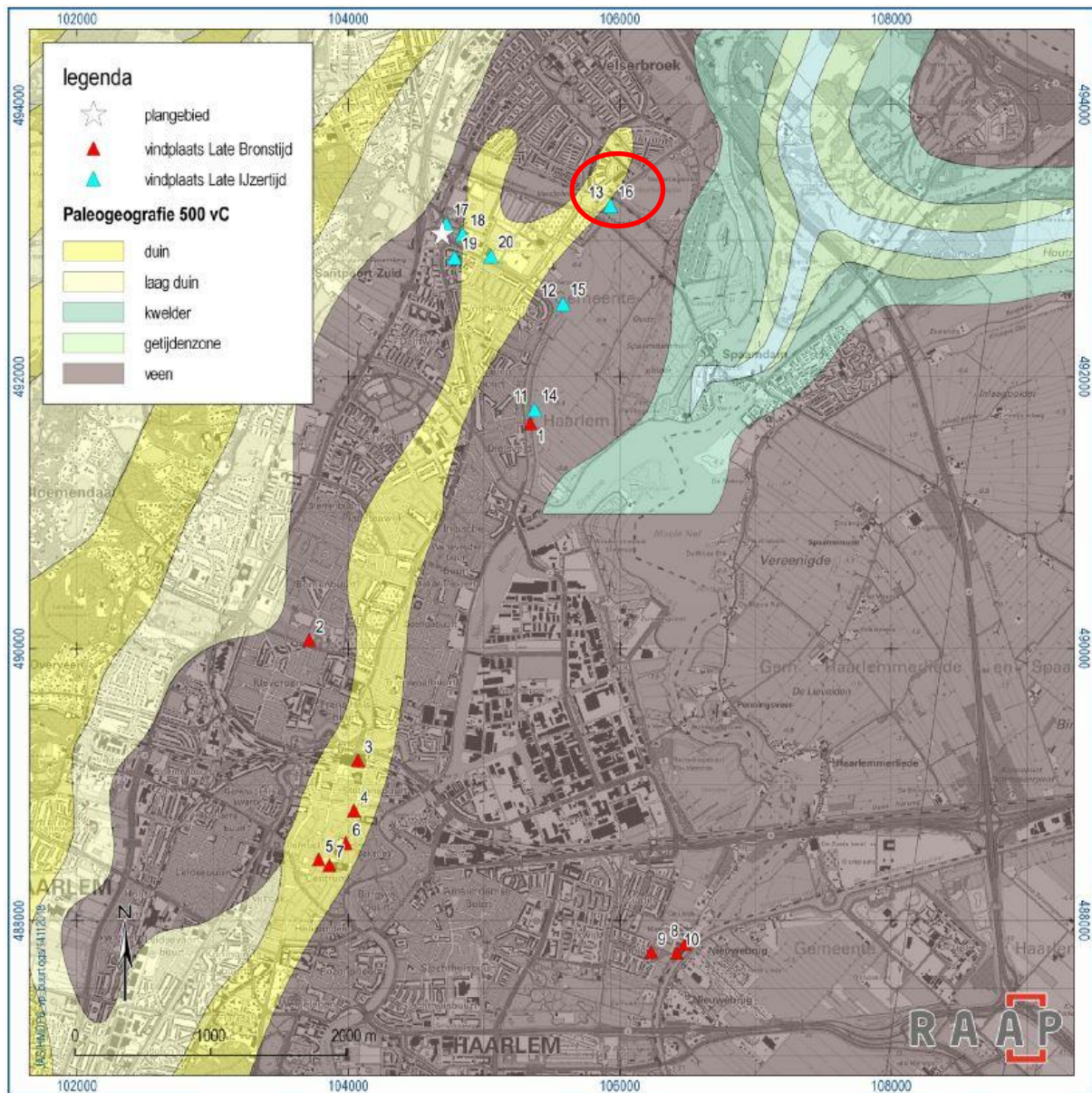
Monument	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Waarde
14905	Westbroekplas, de Dammers	Grondstofwinning (LME); Nederzetting (Neol midd-ijzertijd)	Vlaardingen en Enkelgrafcultuur	Sporen van akkerbouw en bewoning (Vlaardingen en Enkelgrafcult.); fundamenten, waterputten en wegen; beïnvloed landschap (BT en IJZ); kleiwinning (LME)	Onbekend	Archeologische waarde
14906	-	Nederzetting	Brons- en ijzertijd	Sporen van bewoning	Op zandrug tussen laagveen	Archeologische waarde
13916	Verdolgen Landen	Nederzettingen	Neolith. laat-Romeinse tijd; late middeleeuwen tot nieuwe tijd	Mogelijke sporen van bewoning. Begrenst op basis van ligging op strandwal en vondsten	Onbekend.	Archeologische waarde
13911	Slaperdijk en Spaarndam	Nederzettingen	Neolith. laat-Romeinse tijd; late middeleeuwen tot nieuwe tijd	Sporen van bewoning. Begrenst op basis van ligging op strandwal en vondsten	Onbekend.	Hoge archeologische waarde

Zaakidentificatienr.	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Verzamelwijze
2075393100	In AMK terrein 14906	Bewoning	Brons- en ijzertijd	Keramiiek; houtskool; tefriet; huisplattegrond; greppels; kuilen	Vanaf circa 30 cm –Mv	Archeologisch: opgraving
2005927100	In AMK terrein 14906	Bewoning	Brons- en ijzertijd; neolithicum	Keramiiek; houtskool; tefriet; huisplattegrond; greppels; kuilen; cultuurlaag (NEOL zonder vondsten)	Varieert sterk.	Archeologisch: opgraving
3145938100	In AMK terrein 13911	Kalkbranderij	Late middeleeuwen; neolithicum-ijzertijd	Prehistorische grondsporen; kleiputten, schelpen en		Archeologisch: inspectie

				kloostermoppen van voor ca. 1250.		
--	--	--	--	---	--	--

Tabel 3. Overzicht van de bekende archeologische monumenten en archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied.

Wanneer de vindplaatsen en hun landschappelijke inbedding bekeken worden in vergelijking met de situering van het plangebied, dan blijkt dat met name archeologische vindplaatsen op de flanken van nabij strandwal zijn aangetroffen (figuur 3). Deze resten dateren van het neolithicum tot de nieuwe tijd. Bovendien is het plangebied gelegen binnen de grenzen van een archeologisch monumententerrein met sporen van akkerbouw en bewoning (Vlaardingen en Enkelgrafcultuur); fundamenten, waterputten en wegen, een antropogeen beïnvloed landschap (Brons- en ijzertijd) en kleiwinning uit de late middeleeuwen.

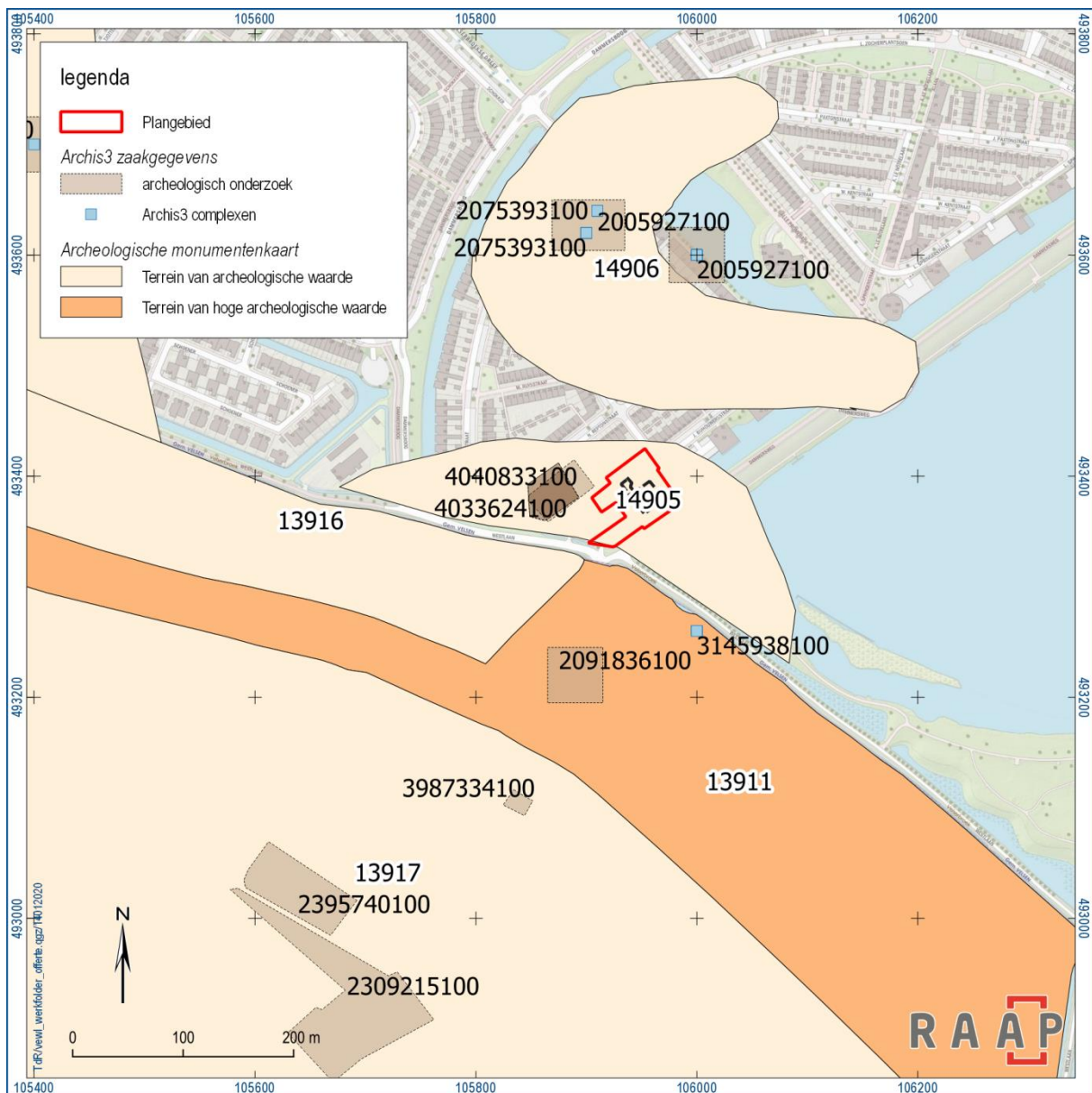

Figuur 3. Het verspreidingspatroon van vindplaatsen uit de late bronstijd en late ijzertijd in de omgeving van het plangebied, geprojecteerd op de Geologische Kaart van Haarlem. De ligging van het plangebied is aangegeven met de rode ellips (naar Schute, 2006; Blokzuil e.a., 1995).

Eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek volgens ARCHIS3

Zaakidentificatienummer	Resultaat/advies
4033624100	In 2017 heet Laagland Archeologie VOF een booronderzoek gedaan op het perceel dat direct ten westen van het plangebied gelegen is. Uit dit onderzoek bleek dat in het plangebied een grotendeels intacte bodemopbouw aanwezig is, bestaande uit: klei op veen op zand met daarin twee humeuze horizonten. Deze humeuze horizonten zijn als akkerlagen uit de midden bronstijd-ijzertijd geïnterpreteerd. Op basis hiervan is aanbevolen een proefsleuvenonderzoek te doen.
4040833100	In 2017 heet Laagland Archeologie VOF het geadviseerde proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek is een akker met eergetouwsoren en twee greppelsystemen uit de midden bronstijd aangetroffen op een dun zandduin, dat gelegen was op een klei/veenpakket en dat is afgedekt met zeggeveen en zware klei van de IJe-laag. Mogelijk is er nog geakkerd in de afdekkende veenlaag in de late ijzertijd. De nederzetting waartoe de akkers behoren wordt verwacht op een duin op de strandwal van Haarlem. Ter hoogte van het plangebied zou de strandwal op basis van dit onderzoek rond de 125 cm –NAP liggen. Doordat de versterking van de resten enkel zou bestaan uit de heipalen is het archeologisch voor deze plannen vrijgegeven.
3987334100	In 2016 heeft RAAP een bureauonderzoek gedaan naar een locatie ten zuidwesten van het plangebied. Hoewel een hoge archeologische verwachting voor resten uit het neolithicum tot en met de bronstijd en de middeleeuwen gold voor het strandzand, zouden de bodemingrepen naar verwachting enkel in geroerde grond plaatsvinden. Daarom is geconcludeerd dat een archeologische begeleiding van het verwijderen van de beschoeiing niet veel kenniswinst op zou leveren.
2395740100	In 2013 heeft Econsultancy een booronderzoek gedaan op de Vergierdeweg 456 te Haarlem, ten zuidwesten van het plangebied. Doordat in het plangebied in principe geen archeologische resten meer verwacht worden, is geadviseerd het plangebied vrij te geven.
2309215100	In 2018 heeft RAAP een booronderzoek uitgevoerd te Noord-Akendam in Haarlem. Tijdens het onderzoek werd stuifzand op veen op klei op strandzand aangetroffen. In het stuifzand zijn enkele humeuze lagen waargenomen, waarin resten van akkerbouw uit de periode ijzertijd tot en met de late middeleeuwen verwacht worden. Daarom is geadviseerd een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

Tabel 4. Overzicht van eerder relevant, beschikbaar en nog niet besproken archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

Figuur 4. Overzichtskartaat archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied.

2.4 Historische situatie

Op basis van historische kaarten kan inzicht worden verkregen in de het historisch gebruik van een gebied van na de late middeleeuwen tot begin 20e eeuw. In die periode was men veel meer dan nu gebonden aan de (on)mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood voor bewoning en andere vormen van landgebruik. Het historisch gebruik zegt daarmee iets over de archeologische potentie van het gebied. Daarnaast kan het informatie leveren over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaats gevonden.

Uit deze analyse blijkt dat het plangebied rond 1614 nog gelegen was in een waarschijnlijk niet-bebouwd gebied, nabij de 'Santpoorter Laen' en de 'Buijer Wech' (figuur 5). Duidelijk wordt op basis van de Kadastrale kaart dat het plangebied rond 1811-1832 nog steeds niet bebouwd was, maar al wel aan de Westlaan lag (figuur 6).

Op het historische kaartmateriaal vanaf 1909 tot en met 2011 (figuur 7) is te zien dat het plangebied tot circa 1962 onbebouwd is en rond 1962 de huidige bebouwing in het zuidwestelijke deel van het plangebied verschijnt, en de Dammersweg aan de zuidoostkant.

Interessant aan de kaart van 1909 is nog het rode vlak dat de Positie van Spaarndam aangeeft: verschillende batterijen, een munitiemagazijn en twee forten staan hier op de kaart. Maar enkel Fort benoorden ligt nabij het plangebied: direct aan de overkant van de Westbroekplas op iets meer dan 500 meter afstand. Fort benoorden werd in eerste instantie aangelegd tussen 1885 en 1901 als onderdeel van de Stelling van Amsterdam en was bedoeld om het gebied door middel van onderwaterzetting te verdedigen. Dit fort dat nu bekend staat als Spaardam Noord² werd een Duits fort in de Tweede Wereldoorlog toen het werd hergebruikt als onderdeel van de Neue-Landfront linie. Deze Duitse verdedigingslinie was gelegen achter de Atlantikwall, om een eventuele invasie vanuit de kust te vertragen.

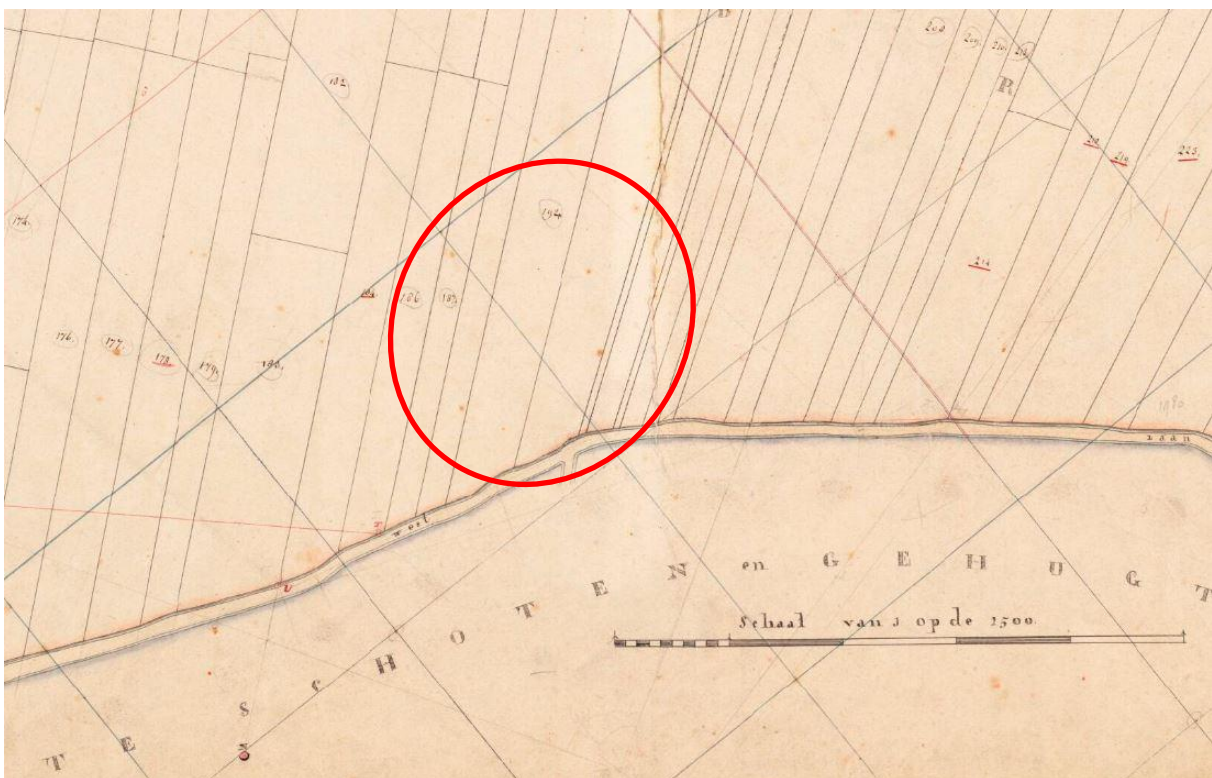
Op de kaart van 1975 is in aanvulling op de eerder bebouwing nog een klein schuurtje zichtbaar in de noordoosthoek van het plangebied, maar rond 1995 is dit niet meer op de kaart te zien. Wel is te zien dat rond 1995 de Westbroekplas is verschenen direct naast het plangebied. Vanaf 2011 is de huidige wijk naast het plangebied op de kaart aangegeven en ook is de sloot om het plangebied heen vanaf deze periode op de kaarten te zien.

Overigens zijn er binnen de grenzen van het plangebied geen Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, MIP-objecten of overige bouwhistorische waarden aanwezig.

² www.ikme.nl

Figuur 5. Het plangebied op een uitsnede van de Kaart van Maurits uit 1614 met daarop ruwweg de ligging van het plangebied vlak boven Aken Dam. Noord georiënteerd.

Figuur 6. Het plangebied ruwweg binnen de rode ellips op een uitsnede van de Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Velsen, Noord-Holland, sectie E, blad 03 (MIN07120E03). Noord georiënteerd.

Het plangebied rond 1909

Het plangebied rond 1954

Het plangebied rond 1962

Het plangebied rond 1975

Het plangebied rond 1995

Het plangebied rond 2011

Figuur 7. Overzicht van historische kaarten van 1909 tot en met 2011 (www.topotijdreis.nl).

2.5 Huidige situatie

Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's, Google Street View, locatiebezoek en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden.

Huidig grondgebruik	Deels bebouwd en deels begroeid gebied (figuur 8).
Hoogteligging maaiveld	Tussen circa 0,8 m –NAP en 0 m +NAP
Grondwatertrap of -stand	Gemiddelde hoogste grondwaterstand van circa 70 cm –NAP Gemiddelde laagste grondwaterstand van circa 105 cm –NAP ³
Milieutechnische condities	De bovengrond is plaatselijk licht verontreinigd met PAK en minerale olie. In de ondergrond is het gehalte EOX plaatselijk verhoogd. Het grondwater is licht verontreinigd met Cr, Ni en Zn. Vervolg onderzoek wordt niet noodzakelijk geacht ⁴ .
Aanwezige constructies (funderingen, kelders e.d.)	Geen constructies verwacht.
Locatie en diepte van kabels/leidingen	Onbekend.

Tabel 5. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.

Figuur 8. Blik op het plangebied vanaf de Dammersweg (Bron: Google Street View).Richting het noordwesten.

³ O.b.v. pijlbuis B25A1571-001 in het DINOket.

⁴ Plan H Verkennend onderzoek NEN 5740 11-04-2002. AA045303109. Omgevingsdiens IJmond: id 106964.

2.6 Toekomstige situatie

Uit navraag bij de opdrachtgever is het volgende gebleken over de toekomstige situatie:

Aard	De plannen bestaan uit de sloop van een schuur in het zuidelijk deel van het plangebied en de bouw van een 'urban villa' (bestaande uit 7 wooneenheden met bijbehorende parkeerplaatsen) in het noordelijk deel van het plangebied. Onder de nieuwbouw zullen funderingspalen worden geplaatst. Rondom de locatie van de nieuwbouw zullen watergangen van circa 10 m breed worden gegraven.
Omvang en diepte	Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 3.550 m ² en de maximale diepte van de voorgenomen graafwerkzaamheden bedraagt 1,5 m -Mv in het kader van de aanleg van een half verdiepte parkeerkelder onder de nieuwbouw. Naar verwachting zullen de watergangen ook maximaal tot dit niveau worden gegraven.
Invloed op maaiveld en grondwater	Onbekend.
Toekomstig gebruik	Wonen en parkeren.
Toekomstige gebruiker	De nieuwe bewoners.

Tabel 6. De toekomstige situatie.

Figuur 9. Inrichtingsplan.

2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich door zijn ligging op de rand van de strandwal van Haarlem, binnen de grenzen van een archeologisch monumententerrein, nabij het Oer-IJ estuarium. Hierdoor geldt voor archeologische resten vanaf de tijd van de eerste landbouwers, het midden neolithicum, tot en met de ijzertijd een hoge archeologische verwachting.

Vindplaatsen uit het neolithicum zijn over het algemeen klein van omvang en kunnen herkenbaar zijn aan een spreiding van vondsten van bijvoorbeeld hout(skool), (vuur)steen en aardewerk. Resten uit deze periode worden verwacht indien er sporen van bodemvorming in het strandzand aanwezig zijn. Resten van bewoning of landgebruik uit de brons- en ijzertijd kunnen resulteren in kleine tot middelgrote vindplaatsen, met een spreiding van vondsten van bijvoorbeeld hout(skool), (vuur)steen, aardewerk en eventueel metaal. Resten uit deze periode worden met name verwacht indien er sporen van bodemvorming in de top van de getijde-afzettingen of tekenen van veraarding in het veen worden waargenomen. Gezien het eerdere proefsleuvenonderzoek dat direct ten noordwesten van het plangebied is uitgevoerd, is ook mogelijk de resten uit de midden bronstijd tot late ijzertijd zich ter hoogte van het plangebied in de top van het strandzand bevinden.

In de omgeving van het plangebied zijn ook vindplaatsen uit de Romeinse tijd ter hoogte van de strandwal bekend. Daarom geldt voor de periode een middelhoge archeologische verwachting, maar alleen wanneer in het plangebied strandzandafzettingen worden aangetroffen (met name in de intacte top van het Oude Duinzand met sporen van bodemvorming). Resten van nederzettingen uit deze periode bestaan uit individuele huisplaatsen en greppelsystemen tot hele nederzettingen, percelering en vondsten zoals aardewerk, houtskool, metalen voorwerpen, organische resten, houten voorwerpen en botmateriaal.

Voor de periode vanaf de middeleeuwen tot de late middeleeuwen geldt op basis van de waarschijnlijk natte omstandigheden in het plangebied een lage archeologische verwachting. Resten die uit deze periode verwacht worden, zullen voornamelijk bestaan uit huisplaatsen, percelering en vondsten zoals aardewerk, houtskool en organische resten.

In aanvulling hierop geldt in het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de late middeleeuwen. De resten uit deze periode die worden verwacht, bestaan vooral uit sporen van de kleiwinning, aangezien deze reeds bekend zijn in dit archeologische monumententerrein.

Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Zodoende worden in het plangebied geen archeologische resten van bebouwing verwacht uit de periode nieuwe tijd.

(Diepte)ligging

In het plangebied komt een jong afdekkend pakket voor dat een ouder loopvlak afdekt. Dit afdekkende pakket dateert uit middeleeuwen. Oudere resten worden zodoende door het pakket afgedekt en bevinden zich vanaf circa 30-70 cm -Mv.

Fysieke kwaliteit

Aangezien in het plangebied afdekkende pakketten aanwezig zijn is mogelijk sprake van een goede conservering van de archeologische resten.

Vanwege het jonge afdekkende pakket is het prehistorische loopvlak in het plangebied geconserveerd. Eventuele archeologische resten zijn zodoende goed beschermd (bijvoorbeeld tegen recente diepe bodembewerking) en kennen naar verwachting een hoge gaafheid.

3 Conclusies en advies

3.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- Het plangebied kenmerkt zich door zijn ligging op de rand van de strandwal van Haarlem, binnen de grenzen van een archeologisch monumentterrein, nabij het Oer-IJ estuarium. Deze strandwal zou zich op basis van eerder onderzoek ter hoogte van het plangebied rond de 125 cm –NAP bevinden. Hierdoor geldt voor archeologische resten vanaf de tijd van de eerste landbouwers, het midden neolithicum, tot en met de ijzertijd een hoge archeologische verwachting.
- In de omgeving van het plangebied zijn ook vindplaatsen uit de Romeinse tijd ter hoogte van de strandwal bekend. Daarom geldt voor de periode een middelhoge archeologische verwachting.
- Voor de periode vanaf de middeleeuwen tot de late middeleeuwen geldt op basis van de waarschijnlijk natte omstandigheden in het plangebied een lage archeologische verwachting
- In aanvulling hierop geldt in het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de late middeleeuwen. De resten uit deze periode die worden verwacht, bestaan vooral uit sporen van de kleiwinning, aangezien deze reeds bekend zijn in dit archeologische monumentterrein.
- Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Zodoende worden in het plangebied geen archeologische resten van bebouwing verwacht uit de periode nieuwe tijd.

3.2 Advies

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in het plangebied (mogelijk) archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen. Daarom wordt geadviseerd om de plannen zodanig aan te passen dat verstoring wordt voorkomen. Dat lijkt echter in het kader van de geplande bodemingrepen ten behoeve van de kelder tot 1,5 m -Mv niet mogelijk. Ter hoogte van de geplande bodemingrepen is de maaiveld hoogte namelijk circa 0,7 m –NAP en kan de strandwal mogelijk vanaf circa 50 cm –Mv verwacht kan worden.

Indien planaanpassing niet mogelijk is, wordt aanbevolen in het kader van de bestaande planvorming de onderstaande vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) te nemen.

Om de gespecificeerde verwachting aan te vullen en te verfijnen wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek door middel van een Proefsleuven onderzoek volgens het protocol Opgraven. Een dergelijk vervolgonderzoek heeft tot doel de opbouw van de ondergrond, de bodemopbouw en/of bodemverstoringen gedetailleerd in kaart te brengen, bovendien kunnen in een dergelijk onderzoek ook vondstarme vindplaatsen worden opgespoord. Aan de hand daarvan kan de in dit bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting worden getoetst en kunnen concrete gegevens worden verzameld over gaafheid en diepteligging van de verwachte archeologische resten.

3.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Velsen, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 1997. Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland. Koninklijke van Gorcum, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2004. De vorming van het land: inleiding in de geologie en de geomorfologie. Fysische geografie van Nederland. Koninklijke van Gorcum, Assen.
- Blokzijl, J., C.W. Dubelaar, W. de Gans & J. de Jong, 1995. Vereenvoudigde Geologische Kaart van Haarlem. Rijks Geologische Dienst: Haarlem.
- Koomen, A.J.M. & G.J. Maas, 2004. Geomorfologische kaart Nederland (GKN). Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand. Alterra-rapport 1039, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Schute, I.A., 2019. Brons- en IJzertijd op het Delftplein, gemeente Haarlem; archeologisch onderzoek: een opgraving. RAAP-rapport 3402. Weesp.
- SIKB, 2016. Beoordelingsrichtlijn Archeologie. BRL SIKB 4000. SIKB, Gouda.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen, M. Verbruggen, 2012. Leidraad inventariserend veldonderzoek: deel: karterend booronderzoek, versie 2.0. SIKB, Gouda.
- Vos, P. & J. Bazelmans, 2006. Nieuwe landelijke paleogeografische kaarten van Nederland in het Holoceen. TNO Water en bodembeheer.
- Weerts, H., J. Schokker, K. Rijdsijk & C. Laban, 2006. Geologische overzichtskaart van Nederland. TNO Bouw en Ondergrond, Utrecht.
- Zagwijn, W.H., 1971. De ontwikkeling van het "Oer -IJ" estuarium en zijn omgeving. Westerheem 20: 11-18.

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).	6
Figuur 2. Het plangebied op de paleogeografische kaart van 2750 voor Chr (Vos, P. & J. Bazelmans, 2006).	10
Figuur 3. Het verspreidingspatroon van vindplaatsen uit de late bronstijd en late ijzertijd in de omgeving van het plangebied, geprojecteerd op de Geologische Kaart van Haarlem. De ligging van het plangebied is aangegeven met de rode ellips (naar Schute, 2006; Blokzuil e.a., 1995).	14
Figuur 4. Overzichtskaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied.	16
Figuur 5. Het plangebied op een uitsnede van de Kaart van Maurits uit 1614 met daarop ruwweg de ligging van het plangebied vlak boven Aken Dam. Noord georiënteerd.	18
Figuur 6. Het plangebied ruwweg binnen de rode ellips op een uitsnede van de Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Velsen, Noord-Holland, sectie E, blad 03 (MIN07120E03). Noord georiënteerd.	18
Figuur 7. Overzicht van historische kaarten van 1909 tot en met 2011 (www.topotijdreis.nl).	19
Figuur 8. Blik op het plangebied vanaf de Dammersweg (Bron: Google Street View).Richting het noordwesten.	20
Figuur 9. Inrichtingsplan.	21

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	7
Tabel 2. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.	11
Tabel 3. Overzicht van de bekende archeologische monumenten en archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied.	13
Tabel 4. Overzicht van eerder relevant, beschikbaar en nog niet besproken archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.	15
Tabel 5. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.	20
Tabel 6. De toekomstige situatie.	21

Bijlagen:

Tijdschaal

Motivatie geraadpleegde bronnen

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr. 15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
Midden		250.000	
Oud			

label1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (+ indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoekgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL		V			
Geologische kaart van NL		V			
Geomorfologische kaart van NL	V				
Gedetailleerde bodemkaarten	V				
DINO	V				
Gegevens milieukundig bodemonderzoek	V				
Actueel Hoogtebestand Nederland	V				
Lucht- en satellietfoto's		V			
Topografische kaart van NL		V			
Oud(st)e kadasterkaarten	V				
Historische kaarten van Nederland	V				
Beeldmateriaal bouwhistorie		V			
Archeologische en cultuurhistorische rapportages		V			
Archieven (RAAP)	V				
Eigenaar en gebruiker	V				
AMK	V				
ARCHIS	V				
CMA		V			
CAA		V			
CHW		V			
Literatuur (arch./aardwet.)	V				
Gebiedsgerichte specialisten		V			
Amateurarcheologen					Niet geraadpleegd.
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart					Niet beschikbaar.
Archeologisch depot		V			